

Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programm

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik
Valdkonna arengukava	Eesmärgid seatakse vastavalt pikaajalisele arengustrateegiale „Eesti 2035“
Programmi nimetus	Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine
Programmi eesmärk	Valitsuse tegevuseesmärkide elluviimine toimib mõjusalt, tõhusalt ja mõistetavalt
Programmi periood	4 aastat (2024–2027)
Peavastutaja (ministeerium)	Riigikantselei
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	-
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	-

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programmiga aidatakse kaasa tõhusa riigi tulemusvaldkonna eesmärgi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamisele. Programmi tegevused aitavad panustada riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ uuendusmeelse, usaldusväärse ja inimesekeskse riigi sihti ning vajalikest muutustest eelkõige riigivalitsemise valdkonna vajalikku muutusse „Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame sujuva riigi toimimise“.

Programm hõlmab Vabariigi Valitsuse töö planeerimise toetamist, riigi strateegilise planeerimise korraldamist ja koordineerimist, avaliku sektori innovatsiooni edendamist, istungite ja valitsuskabineti nõupidamiste ettevalmistamist ja korraldamist, peaministri nõustamist ja abistamist, valitsuse ja peaministri kommunikatsiooni korraldamist, Euroopa Liidu asjades Eesti poliitika ja seisukohtade kujundamist, Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni töö korraldamist, riigi julgeoleku ja riigikaitse juhtimise koordineerimist, Teadus- ja Arendusnõukogu teenindamist ning avaliku teenistuse tippjuhtide värbamise, valiku, hindamise ja arendamise korraldamist.

2. Programmi eesmärk, mõõdik ja rahastamiskava

Programmi eesmärk:	Vabariigi Valitsus teeb ja viib ellu mõjusaid, tõhusaid ja mõistetavaid otsuseid				
Programmi mõõdik	2022* (tegelik)	2024 (sihttase)	2025 (sihttase)	2026 (sihttase)	2027 (sihttase)
Täidesaatva võimu võimekus ¹	6,8	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab

- Eesti on uuendusmeelne, teadmiste loomist ning kasutamist väärtustav riik, kus ühiskonnaelu korraldatakse uute, inimesekesksete ja tõhusate tehnoloogiate abil. Õigus- ja maksukeskkond ning valitsemiskorraldus soosivad ühiskonna sidusust, uute lahenduste kasutuselevõttu, innovatsiooni ja paindlikku riigivalitsemist. Avalikud teenused on taustal toimivad ja etteaimavad ning andmeruum kaitstud. Eesti riigikorraldus ja inimeste osalus selles on trende loov ja eeskujuks teistele riikidele.
- Eesti on usaldusväärne riik oma kodanikele ning väärtustatud partner rahvusvahelises suhtluses. Riigi valitsemine on avatud ehk võimu teostatakse avalikes huvides ausalt ja läbipaistvalt, järgides õigusriigi põhimõtteid ning tagades inimeste põhiõigused ja vabadused. Eesti on valvatud ja kaitstud, maailmas tuntakse meid hästi ja riigi rahvusvaheline positsioon on tugev.
- Eesti on inimesekeskne riik, kus poliitikakujundamine on koosloomeline ja inimesed saavad osaleda oluliste otsuste tegemisel. Avalikud teenused on kvaliteetsed ja kättesaadavad sõltumata elukohast ning suurendavad inimeste heaolu ja turvalisust.

Eelarve jaotus (tuhandetes eurodes)	2023 eelarve	2024 eelarve	Muutus (eur)	Muutus (%)	Eelarve		
					2025	2026	2027
Tulud	5 953	6 043	90	2%	8 082	8 216	8 175
Kulud	-26 341	-24 305	2 065	-8%	-27 122	-27 222	-27 167
sh piirmääraga vahendid	-15 217	-13 338	1 879	-12%	-13 359	-13 364	-13 357
sh tuludest sõltuvad vahendid	-6 786	-7 188	-402	6%	-9 547	-9 628	-9 590
sh amortisatsioon	-1 450	-1 450	0	0%	-1 450	-1 450	-1 450
sh käibemaks	-2 888	-2 328	560	-19%	-2 766	-2 780	-2 770
Investeeringud	-75	0	75	-100%	0	0	0
sh piirmääraga vahendid	0	0	0	0%	0	0	0
sh tuludest sõltuvad vahendid	-34	0	34	-100%			
sh käibemaks	-41	0	41	-100%	0	0	0

3. Hetkeolukorra analüüs

Riigikantslei eesmärk on toetada Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning seista hea, tõhusa ja avatud riigivalitsemise eest.

Valitsuse eesmärkide saavutamist võivad takistada ministeeriumide ning nende allasutuste tegevuste killustatus ja kohati puudulik koostöö. Samuti on ministeeriumide koostöö ja infovahetus valitsuse

¹ Executive Capacity http://www.sgi-network.org/2019/Governance/Executive_Capacity

otsuste ettevalmistamisel ning elluviimisel ebaühtlane ega võimalda alati tõhusat otsustamist ja parimat lahendust. Selle parendamiseks muudeti Vabariigi Valitsuse seaduses vastutusvaldkondi, et tagada parem koostöö. Muudatuse mõju saab hinnata paari aasta pärast.

Avalikkuse teadlikkuse kasv ja kõrgemad ootused valitsuse tegevusele nõuavad suuremat koostööd, uuenduslikke lahendusi probleemidele, aga ka põhjalikumate mõjuanalüüside tegemist. Ka huvirühmade oskuslik kaasamine ja avaliku sektori innovatsiooni edendamine võimaldavad parandada valitsuse otsuste ettevalmistamise kvaliteeti ning suurendavad otsustamise tõhusust.

Riigi strateegilise planeerimise korraldamise ja koordineerimise ülesande raames koordineerib Riigikantselei riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ elluviimist, et anda ühtne suund eri valdkondade poliitikakujundajatele ja otsustajatele ning eurorahade kasutamisele. Algatatud on katseprojekt andmepõhise otsustusprotsessi kujundamiseks ja juurutamiseks ning avaliku sektori innovatsiooni toetav meede.

Eestis on toetus Euroopa Liidule suur, aga teadlikkus selle toimimisest ning otsuste mõistmine on vähenenud (eurobarometer). Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise (2017) järel on katkenud nii baas- kui ka edasijõudnute koolitused. Möödunud perioodil on vähenenud Euroopa Liidu õiguse jõustamise ja Euroopa Liidu töös osalemise suutlikkus (puudujääk on kasvanud üle soovitud 0,5% taseme, ministriumide ametnikud on tõstatanud keskse koolituse vajaduse). See võib tuua kaasa lüngad Eesti esindamisel ning Euroopa Liidu poliitika kujundamisel ja rakendamisel. Ukraina sõjaga ja ka Ukraina Euroopa-pürgimustega kaasnev geopoliitiline nihe toob kaasa arutelud nii Euroopa koostöövormi ja -valdkondade, otsustusprotsessi tõhususe kui ka Euroopa poliitilise koostöö struktureerimise üle, mis on Eesti huvidele elulise tähtsusega. Välistada ei saa vajadust aluslepinguid muuta. Eelneva tõttu on vaja otsida oluliste Euroopa liitlastega uusi koostöökohti ja -vorme. Eesti eksperditeadmised, nähtavus ja kohalolek Euroopa Liidu institutsioonides peab kasvama hästi mõtestatud rahvusvahelise personalipoliitika kaudu. 2024. aastal toimuvad taas Euroopa Parlamendi valimised, mil tehakse strateegilised valikud järgnevatel aastatel. 2025. aastal esitatakse uus pikaajaline eelarve ettepanek, millest sõltuvad võtmetähtsusega investeeringud ja välisühendused. 2031. aastal on Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja, mille planeerimist ja ettevalmistamist tuleb alustada aegsasti (2026).

Riigikantselei koordineerib julgeoleku, riigikaitse ja kriisireguleerimisega seotud teemasid Vabariigi Valitsuses, sh Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni ning selle alakomisjonide ja nõukogude kaudu. Riigikantselei riigi situatsioonikeskus loob eelkõige peaministrile ja valitsuse liikmetele pideva teadlikkuse riigi julgeolekuolukorrast, selleks koondatakse ja töödeldakse koostöös teiste asutustega teavet Eesti julgeolekut mõjutavate sündmuste, suundumuste, ohtude ja riigi käsutuses olevate võimete kohta.

Eesti lähtub riigikaitse laiast käsitusest, mille kohaselt valmistatakse riigikaitseks nii mittesõjaliste kui ka sõjaliste võimete, vahendite ja varudega nii avalikust kui ka erasektorist. See eeldab Riigikantseleilt suutlikkust Eesti riigikaitseks ja tsiviilkriisideks valmisoleku suurendamiseks koordineerida väga laia osaliste ringi tegevust riigikaitse arengukava ja riigi kaitsetegevuse kava koostamise ning kriisireguleerimise poliitika kujundamise, sh õigusruumi kujundamise investeeringute kaudu.

Valitsuse eesmärkide elluviimine sõltub paljuski avaliku teenistuse tippjuhtide kompetentsusest ja pühendumusest. Riigikantselei tippjuhtide kompetentsikeskuse tehtav süsteemne ja järjekindel töö tippjuhtide värbamisel, valikul, hindamisel ja arendamisel võimaldab leida avalikku teenistusse

tugevaid tippjuhte ning toetada nende arengut ja koostööd lähtuvalt valitsuse strateegilistest eesmärkidest. Jätkuvalt tuleb pingutada selle nimel, et avalik teenistus oleks atraktiivne ja konkurentsivõimeline tööandja juhtidele ning Eesti juhid oleksid esindatud ka rahvusvaheliste organisatsioonide mõjukatel ametikohtadel.

4. Programmi tegevused

Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine

Riigikantselei eesmärk on toetada Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning seista hea, tõhusa ja avatud riigivalitsemise eest.

Valitsuse eesmärkide elluviimine sõltub otseselt täidesaatva võimu võimekusest, mida mõõdetakse valitsuse juhtimisvõime indikaatoriga.

Mõõdiku nimetus	Algtase (2018)	2022	2023	Sihttase (2024)	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)	Sihttase (2027)
Täidesaatva võimu võimekus ²	6,8	6,8		/kasvab/	/kasvab/	/kasvab/	/kasvab/

Toetatakse Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning aidatakse tagada head riigivalitsemist, sealhulgas aastatel 2024–2027:

Valitsuse poliitika paremat planeerimist ja koordineerimist toetava strateegia „Eesti 2035“ rakendamiseks tihendatakse koostööd ministeeriumide ja huvirühmadega ning jätkatakse Riigikantselei strateegiabüroo arendamisega riigi strateegilise planeerimise ja avatud valitsemise kompetentsikeskuseks. Toetatakse „Eesti 2035“ strateegias toodud arenguvajaduste leevendamiseks uuenduslike lahenduste arendamist ja katsetamist koostöös teadusasutuste ja ettevõtetega.

Riigikantselei jätkab riigi otsustusprotsessi toetamise võime arendamist, mis põhineb kogutud andmetel, andmeanalüüsil ja nüüdisaegsel tehnoloogial. Riigikantselei jätkab avaliku sektori innovatsiooni juurutamist valitsussektoris.

Koostöö ja infovahetuse edendamiseks, aga ka avalikkuse paremaks kaasamiseks jätkub riigi koostöö keskkonna väljatöötamine, mis on muu hulgas planeeritud ka avatud valitsemise partnerluse tegevuskavasse, et kaasata partnereid väljastpoolt valitsusasutusi. Vaadatakse üle huvirühmade kaasamise korraldus Euroopa Liidu asjades.

Riigikantselei koordineerimisel töötatakse välja valitsuse Euroopa Liidu poliitika prioriteetid aastateks 2023–2025 ning Riigikantselei juhtimisel hinnatakse regulaarselt seatud eesmärkide saavutamist. Euroopa Liidu õiguse rakendamise tagamiseks lisatakse direktiivide tähtaegseks ülevõtmiseks vajalikud seaduseelnõud valitsuse tegevusprogrammi.

Eesti huvide oskuslikuks esindamiseks Euroopa Liidu institutsioonides on vajalik ametnikkonnale tagada regulaarne Euroopa Liidu otsustusprotsessi ja õigussüsteemi selgitav koolitus. Riigikantselei seisab Euroopa Liidu baaskoolituse lisamise eest ametnike kesksesse koolitusprogrammi ning on Rahandusministeeriumi sisupartneriks koolitushanke lähteülesande väljatöötamisel ja hanke läbiviimisel.

Riigikantselei jätkab Euroopa Liidu suunalise personalipoliitika koordineerimist. Euroopa Liidu tippametikohtadel töötab üksikuid eestlasi, samuti on Eesti alaesindatud Euroopa Liidu alaliste

² Executive Capacity http://www.sgi-network.org/2019/Governance/Executive_Capacity

ametnike keskastmejuhtide ja juhtide seas ning see trend süveneb. Mõjukuse kasvatamine on oluline, et kriitilistel hetkedel (nagu nt praegune sõda Ukrainas) oleks Euroopa Liidu otsustajate või otsuste ettevalmistajate seas inimesi, kes mõistavad meie piirkonna vaatenurki ning oskavad teistsuguse ajaloolise, geograafilise ja kultuurilise taustaga inimestele neid argumente selgitada ja esitada ning on seeläbi Eesti riigi käepikenduseks. Riigikantselei seisab selle eest, et suurendada aastatel 2024–2026 Euroopa Liidu juurde lähetatavate riiklike ekspertide arvu valitsuse Euroopa Liidu poliitikas kokku lepitud prioriteetsetes valdkondades. Selleks, et toetada igal aastal kuni 20 lähetatud riikliku eksperdi (SNE) palgakulu osalist katmist Riigikantselei keskest rahastust, on vaja rahastut suurendada 400 000 euroni aastas.

Euroopa Komisjon esitab 2025. aasta esimeses pooles eelnõu Euroopa Liidu pikaajalise eelarve kohta aastateks 2028–2034. Eestit ootavad ees väga olulise finantsmõjuga läbirääkimised (Euroopa Liidu eelarve toetuste maht Eestile aastatel 2021–2027 on ligi 8 mld eurot, millest 1,3 mld on ühekordne Euroopa taasterahastu – NGEU panus), kus peab arvestama ka toetuste mahu jätkuva kahanemisega. Eesti seisukohtade riigisisene kujundamine ja vedamine eelarveläbirääkimisteks toimub peaministri ja Riigikantselei juhtimisel. Selleks värbab Riigikantselei teemaga tegelema keske koordinaatori.

Riigikantselei ülesanne on valmistada ette Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine kas 2030. aasta teisel poolaastal või 2031. aasta esimesel poolaastal. See on aeg, mil Eesti on Euroopa ja ka kaugemate partnerite tähelepanu keskpunktis. Meie seatud eesmärgid ja oskus kriisides navigeerida ja neid lahendada ei piirdu ainult Eestiga, vaid kogu Euroopa Liiduga. Selleks tuleb ennast ette valmistada. Meie kogemus eelmisest eesistumisperioodist näitab, et ettevalmistusi tuleb alustada vara ja alates 2026. aastast värvata Riigikantseleisse projektijuht ja luua eesistumise ettevalmistamise meeskond.

Pööratakse süsteemsemat tähelepanu Euroopa Liiduga seonduvale kommunikatsioonile. Lisaks uurib Riigikantselei esimese sammuna koostöös teadlastega Eesti inimeste Euroopa Liidu otsustega seotud omalustunnet mõjutavaid tegureid.

Venemaa Föderatsiooni sõjategevuse tõttu Ukrainas on jätkuvalt oluline pühendada tähelepanu riigi valmisoleku suurendamisele nii võimeplaneerimise (riigikaitse arengukava uuendamine ja investeringute kava koostamine), plaanide täiendamise (riigi kaitsetegevuse kava), õigusruumi korrastamise (riigikaitse ja tsiviilkriiside seaduse eelnõu koostamine ning rakendamine, CER-direktiivi ülevõtmine) kui ka olukorrateadlikkuse suurendamise kaudu (avalik riskipilt). Uuendada tuleb ka julgeolekupoliitika aluste dokumenti. Samal ajal viiakse ellu riigikaitse arengukava strateegilise kommunikatsiooni osa.

Avaliku teenistuse tippjuhtide innovatsioonivõimekuse edendamiseks ning koostöö süvendamiseks jätkatakse eesmärgipäraste arendustegevustega, sh pikaajalised arenguprogrammid, mentorlus ja kogemuste vahetamine nii omavahel kui ka teiste sektorite juhtide või õppejõududega. Plaanis on rakendada uuendatud tippjuhtide kompetentsimudel ja lisada uusi arendustegevusi nagu meeskonna tagasiside töötuba ja tippjuhtide omavaheline mentorlus.

5. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi eesmärgi saavutamise eest vastutab Riigikantselei ning peamised partnerid on kõik ministriumid. Programmi eesmärgi saavutamine on tihedalt seotud valdkondlike arengukavadega.

Iga lõppenud aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks riigivalitsemise valdkonna tulemusaruandesse. Riigisekretär esitab tulemusaruande projekti Rahandusministeeriumile 1. aprillil. Lõplik tulemusaruanne esitatakse 31. mail.